

...balansuoja tarp įtampos ir siaubo, realybės ir antgamtinio pasaulio...

Blekinge Läns Tidning

Susanne
Jansson

Žiemos
vanduo

ROMANAS

baltoji lankos

Susanne Jansson

Žiemos vanduo

romanas

Iš švedų kalbos vertė Eglė Voidogienė

baltos lankos

Prologas

Tai vis tie dangūs, gausūs, didingi.

Dangūs virš jūros, kaip jie mainosi.

Tai sunkūs, purvini. Tai žydri, nerūpestingi, baltai išraižyti. Tai primenantys šilkinį popierių virš nepaprasto auksinio švytėjimo, tai plieno pilkumo, tai žaibuojantys ir nepakeliami, ir beprotiškai griaudžiantys.

Dangūs, kaip jie ritasi virš švelnių, per tūkstančius metų ledynų nugludintų uolų, voluoja virš pasaulio, viską užgožia.

Kaip jie formuojasi, sklaidosi ir išskyla būdami kažkuo kitu, niekad nežinia, kuo.

Tai vis tie dangūs.

Ir vandenys.

Ir uolos.

Visa.

Ir, aišku, žmonės. Tie menki žmogeliai, atvykę ir vagotose žemėse kūręsi gyvenvietes. Gaudydavę silkes tais senais senais laikais, kai jų būriai būdavo tokie dideli, kad nieko panašaus, žmogau, nebuvai matęs. *Niekada nebuvai matęs tokių būrių.* Buvo kalbama, kad galėdavai vaikščioti tarp salų. Kad silkių būta daugiau nei vandens.

Žmonės gyveno ten, salose, ir leisdavosi į tuos vandenis po visais tais dangumis. Ir kartais – ne taip jau retai – kartais

vienas kitas kūnas ģvirsdavo ģ kurį nors vandenį po kuriuo
nors dangumi, kur ģvirsti neturėdavo, ir tiek – nieko daugiau.
Na, žmonėms taip, žinoma, bet ne vandenims ir ne dangums.

Galbūt pasigirdavo šauksmas, kvietimas vardu, kurį nu-
sinešdavo vėjas. Šauksmas iš žemės ar iš valties jūros kryptimi.

Kartais, žiemomis, kai jūra atrodydavo tamsesnė ir giles-
nė, buvo kalbama apie kitokį šauksmą. Šauksmą, sklindantį
iš jūros, šauksmą, nukreiptą ģ žemę. Šauksmą, kuris žaidžia ir
vilioja.

Nors gal tai tebuvo šnekos.

Gal tai tik švilpaudavo vėjas.

Geranoriškai šviečianti saulė priminė aukštybėse pakibusią akį, jos siunčiami spinduliai lūžo vandens paviršiuje, o gelmėse visai išnyko. Jo prožektorius pradėjo mirkčioti, ir kodėl neįkrovė baterijų? Na, ką gi, darbo liko nedaug.

Martinus nužvelgė eilėmis iškabintas veisimo juostas, pilnas jūržolių ir midijų, nelyginant pelargonijų jūros sode. Po valandėlės jau buvo prie įtvirtinimo. Patikrino keliskart timplėdamas už virvės. Lyg ir nejudintas. Jokių žymių, kad būta pažeidimų.

Viskas atrodė gerai.

Jis apsisuko, judindamas plaukmenis pajudėjo iš vietos ir apžiūrėjo dugnu besidriekiančią virvę. Vienas galas pritvirtintas midijų ūkyje, kitas – prie lieptelio krante. Darėsi kaip reikiant šalta, rankos ir nugara jau seniausiai nutirpusios, bet dabar šalo ir pilvas, sustingęs it mėsos gabalas.

Tokiu metu, sausį, jūroje veiksmo nedaug. Galėjai pamatyti kokį nedidelį krabą, skuodžiantį slėptis į smėlį, arba plekšnę, ramiai gulinčią ir laukiančią geresnių laikų, bet iš esmės buvo taip šalta, kad jūros gyvenimas dažniausiai sustodavo.

Vėlyvą rudenį ir ankstyvą žiemą būdavo kitaip; tai laikas, kai vasariniai dumbliai jau dingę, bet dar nestojęs tikrasis šaltis. Kai vaizdas ryškus, o gyvenimas vis dar verda visu pajėgumu.

Būtent tuomet, kai lietus, dargana ir audros aptemdydavo dangų, buvo geriausias metas nerti į tykumą bei ramybę po vandens paviršiumi. Tokiu laiku jis mielai nardydamas tiesiog savo malonumui.

Martinui tai buvo geriausia atsipalaidavimo forma – patekti į nesvarumo būseną jūroje ir patirti pasaulį, sutrauktą iki žibintuvėlio apšviečiamo ploto. Visa kita dingsta. Nėra ko lyginti su tropiniais vandenimis, kuriuose matomumas siekia dvidešimtį metrų visomis kryptimis; čia visa esmė atsiskleidžia tamsoje, buvime arti, detalėse.

Arčiausiai paviršiaus matydavo medūzas. Mažytes agrastines medūzas, jos apšviestos mirga įvairiausiomis spalvomis, ir dilgiašias medūzas, išsiruošusias į medžioklę, ginkluotas metro ilgio čiuptuvais; sveiki, stiprūs organizmai jiems priklausančioje stichijoje, visai ne suknežintos, leisgyvės, kokias vasarą gali pamatyti paplūdimiuose. Bet reikia išlikti budriam. Kartą keli čiuptuvai įsiraitė už regulatoriaus ir jo viršutinė lūpa neapsakomai ištinę.

Stojus tamsai išlįsdavo padarai, kurių šviesoje nepamatysi. Maži aštuonkojai, kurie pajutę pavojų keičia spalvą, iš urvų išlindę omarai. Jie retai kada pakliūva į regos lauką, kaip ir krevetės, voriniai krabai ar krabai atsiskyrėliai. Čia svarbiausia dėmesingai sekti kiekvieną krustelėjimą ar mažulytes žibintuvėlio šviesą atspindinčias akis.

Kartą Martinas nardė ieškodamas sienos su kalnų koralais ir jūrų gilėmis. Staiga pajuto, kad kažkas jį stebi. Apsisuko, o virš jo plūduriavo beveik žmogaus dydžio melsvos spalvos medūza. Ji atrodė kaip vaiduoklis, o gal išrautas grybas arba sprogsi atominė bomba.

Tuomet suprato, kad čia dairosi ne jis vienas. Pats yra stebimas iš visų pusių – visų tų gyvių, slenkančių pro šalį arba gulinčių smėlyje ar akmenyse, kurie išvengia jo žvilgsnio, kurių akių žibintuvėlio šviesa niekada nepasiekia.

Štai jau pamatė lieptelį, vedantį į žvejų namelį krantinėje.

Dar keli judesiai pėdomis ir pasiekė tikslą. Iš lėto pakilo iki vandens paviršiaus ir įsikibo į skersinį. Nusimovė plaukmenis, užmetė juos ant lieptelio ir užsilipo kopėčiomis. Ne šiaip sau eilinėmis kopėtėlėmis – Martinas nepagailėjo kelių tūkstančių, kad jos išlaikytų svorį, kurį jis pasiekia su visa įranga.

Išsitraukė iš burnos reguliatorių, atkabino visus vamzdelius, nusiėmė oro balioną ir viską sudėjo į dviratį vežimėlį. Tada sunkiais žingsniais nutempė jį iki pikapo – jautė, kad grakštumu prilįgsta ant nugaros apvirtusiam vėžliui.

Nusirengęs hidrokostiumą ir visą įrangą sukabinęs automobilyje, iškosėjo iš plaučių šaltį ir įsitaisė išsėdėtoje vairuotojo sėdynėje. Užvedė variklį, prisipylė iš termosu puodelį kavos ir palaukė, kol puodelis iš lėto atitirpins rankas.

Viskas atrodė gerai.

Dabar jau baigta, nuo šiol viskas bus įprastai.

Kad tik galėtų tuo patikėti!

Po penkiolikos minučių Martinas išvažiavo laikydamas vairą pabalusiomis rankomis.

Aplink nė gyvos dvasios – nei užnugaryje paliekant žvejų namelį, nei važiuojant pro brolių kiemą.

Jokių nesvetingų žvilgsnių, bent tiek, kiek galėjo matyti. Ir visgi juos jautė, tarsi kas dėbsotų iš visų pusių: iš namo, iš daržinės ar iš kurios nors stovinčios mašinos.

Žvilgsnius, užgniaužtą neapykantą.

Jie tikrai ten kažkur viduje – žinojo tai.

Susimąstė, ką čia nuveikus per tas tris dienas, kai liks su Adamu vienas. Šeštadienį gal nuvažiuos iki Geteborgo ir aplankys Slotskugeno zoologijos sodą – tai Adamui patiktų, ypač jei kartu pasiimtų jo draugą Vilgotą. Rytoj šiaip ar taip ketino likti namie ir aptvarkyti sandėliuką bei sodą. Numatyta, kad bus lengvas šaltukas, be kritulių, ne pats gražiausias oras, bet ir ne pūga kaip praeitą savaitgalį, kai vos galėjai įžiūrėti kelią ir didžiąją laiko dalį teko prasėdėti namie. Galėtų rytoj, po to, kai išvažiuos Aleksandra su Nele, nueiti su Adamu iki pajūrio ir paiškylauti. Ramiai pabūti.

Pavažiavęs kiek daugiau nei dvidešimt minučių, įsuko į darželio kiemą. Darželis buvo prie pat jūros, pats gražiausias visoje Švedijoje, daug kartų mintyse sau buvo kartojęs Martinas po to, kai įveikė pirminį nerimą dėl visko, kas gali nutikti. Begalybė, amžinybė; tai, kad vaikai jame praleidžia kiekvieną dieną, turėtų juos vienaip ar kitaip padaryti *gerais žmonėmis*, kartais įsikalbėdavo jis, nors, aišku, prieš savo valią geriau žinojo.

Vaikai sėdėjo ant rąstų, sukrautų aplink laužavietę keturkampiu, ir kepė dešreles. Martinas pastatė automobilį ir dairėsi sūnaus, kol galiausiai pastebėjo šviesią plaukų kupetą ir mėlyną kombinezoną. Kurį laiką ramiai pasėdėjo žiūrėdamas į jį, Adamas automobilio dar buvo nepamatęs. Šią akimirką berniukas gyveno savame pasaulyje; pasaulyje, į kurį patekdavo, kai nebūdavo su tėvais. Nuostabu, didinga ir kiek baisu matyti jį patį vieną, be jų. Adamas įsidėjo į burną paskutinį dešrelės kąsnį. Gavo servetėlę lūpoms nusišluostyti.

Tos žavingos, papūstos lūpytės. Apvalūs, minkšti žandukai. Akys, atviros viskam, kol neužfiksuoja ko nors netinkamo,

nepriimtino. Dažniausiai tai būdavo susiję su Muliu – kai prisimindavo pamiršęs jį namie ir negalėdavo tuoj pat pasiimti, kai pats ką nors iškrėsdavo kuriai nors kitai lėlei arba meškiukui ir nesusiprasdavo atsiprašyti; visos nesėkmės bei džiaugsmai gyvenime vienaip ar kitaip būdavo susiję su ta skudurine lėlyte.

Martinus atlenkė sėdynės atlošą ir nusirengė specialų šilumą sulaikantį kostiumą, kurį vilkėdavo nardydamas. Apsivilko džinsus bei megztinį ir išlipo. Jam trinktelėjus durelėmis, Adamas pakėlė akis.

– Tėti!

Atsistojo ir ištiestomis rankomis pribėgo prie Martino.

– Labas, mielas, – pasisveikino Martinus ir atsitūpė.

Jiedu paniro į ilgą, dešrelėmis atsiduodantį apsikabinimą ir Martinus pajuto, kaip nerimas atsitraukia.

– Šok vidun, sėskis, o aš nueisiu paimti tavo daiktų ir pranešti, kad rytoj neateisi.

Jiems išvažiavus į pagrindinį kelią, jau buvo pradėję temti. Adamas sėdėjo šalia Martino nugara į priekį atsuktoje kėdutėje ir mėgino išlankstyti popierinį lėktuvėlį. Skambtelėjo mobilusis – atėjo žinutė. Aleksandra.

Nupirksi spragėsių? – ir didžiulė širdelė šalia.

Martinus nusišypsojo ir nusiuntė jai šypsenėlę su bučiniu.

Nedidukė kaimo krautuvėlė buvo prie pat kelio, joje daugiausia lankydavosi Henono priegose gyvenantys žmonės, vengiantys didelių prekybos centrų. Čia rasdavai populiariausių pagrindinių prekių, be to, buvo kampelis su stalu, keliomis kėdėmis ir kavos automatu.

Jame panorėjęs beveik visuomet rasi, su kuo persimesti vienu kitu žodžiu; čia būdavo aptariamose ristūnų lenktynės

ir futbolo rezultatai; būtent čia Adamas paprastai likdavo palaukti tėčio. Kartais kokia nors maloni teta ar dėdė paduodavo jam čiulpinuką arba karamelę.

– Palauk čia, aš tuoj, – tarė Martinas, o Adamas nieko neatsakęs iškart nubėgo ir atsisėdo savo įprastoje vietoje ant vienos iš pintų kėdžių. Martinas greitai susirinko prekes ir nuėjo prie kasos susimokėti.

Stovėdamas eilėje žvilgtelėjo į Adamą. Šis sėdėjo ant kelių laikydamas Lizą – nedidelę Pekino veislės vienai vyresnei poniai priklausančią kalytę, kurią jie retkarčiais sutikdavo. Martinas nusišypsojo ir nebyliai atsiduso. Jau žinojo, ko laukti. Adamas visą savaitgalį tarškės apie Lizą. Koks minkštas jos kailiukas, kaip smagu su ja žaisti. Gal ir jie galėtų tokią įsigyti? *Kada* galėtų įsigyti? Kai jam sueis ketveri, o gal penkeri? Ar galės pats išrinkti vardą?

Martinui apsipirkus, Lizos jau nebebuvo, ją pakeitė saldinių dėžutė.

– Žiūrėk, – patenkintas pasakė Adamas ir pabarškino dėžutę.

Už jo sėdėjo treningais vilkintis, gerokai apkūnus maždaug šešiasdešimties metų vyras. Martinas jo nepažinojo. Vyras pasirėmė į lazdą, pamerkė vieną akį ir tarė prikimusiu balsu:

– Juk greit šeštadienis.

Martinui su Adamu įėjus pro duris, Aleksandra sėdėjo virtuvėje ant sofos su Nele glėbyje ir vartė laikraštį. Sieninis švies-tuvas ir dvi uždegtos žvakės sklaidė vakaro prieblandą, radijas pranešinėjo žinias, o virtuvėje tvyrojo parmezano kvapas. Ant viryklės stovėjo puodas su rizotu.

– Ar tu?.. – nustebeęs paklausė Martinas.

– Tik jau nereikia taip stebėtis, – neva įsižeidusi atsiliepė Aleksandra.

Martinas nusivilko striukę ir pakabino prieškambaryje, o Adamas nubėgo iki mamos, apsikabino ir parodė jai popierinį lėktuvėlį bei saldainių dėžutę.

– Žinai, ką buvom sutarę, – burbtelėjo Aleksandra, vaikų auginimo klausimu turinti daugiau principų, nei Martinas pajėgė atlaikyti.

– Man juos davė vienas dėdė.

– Bet saldinius valgom tik šeštadieniais.

– O kada bus šeštadienis?

– Dar ne rytoj, o poryt.

– Bet iki to laiko jų neliks! – triumfuodamas pasakė berniukas.

Adamas suraukė antakius ir pažvelgė į mažąją sesutę, užmigusią Aleksandrai prie krūtinės, ant jos plonyčių lūpų buvo pridžiūvusio pieno.

– Nelė miega, – konstatavo Adamas ir bakstelėjo pirštu jai į žandą.

– Taip, tu teisus, – sušnabždėjo Aleksandra. – Bet nežadink jos.

Aleksandra atsistojo ir perkėlė dukrelę į seną lopšį virtuvės kampe. Savu laiku jame miegojo Martino tėtis, o vėliau ir pats Martinas.

Grįžo pas Adamą ir pasisodino jį ant kelių. Martinas pasilenkė ir pabučiavo ją į lūpas.

– Kaip sekėsi? – paklausė Aleksandra.

Jos balse Martinas išgirdo nerimą. Nuėjo prie šaldytuvo.

– Alaus?

– Mielai, – atsakė Aleksandra. – Per televizorių sakė, kad žindant alus labai sveika.

– Rimtai? – nustebė Martinas.

– Na, gal kažką ne taip supratau, – atsakė Aleksandra, nutaisiusi nekaltą miną.

Martinus pripylė du bokalus putoto porterio, vieną pastatė ant stalo priešais ją, o pats atsėdė ant kėdės priešais. Pažvelgė pro langą, kur raudona vakaro žara nuskaidrino dangų. Nors Aleksandra juokavo, Martinas jautė, kokia ji įsitempusi, laukia atsakymo.

– Atrodė gerai, – tarė jis. – Jokių keistenybių.

Persibraukė ranka tamsius, šiurkščius plaukus, tuomet barzdą ir galiausiai porą kart mėsliai pasitrynė smakrą. Tada papurtė galvą.

– Nemanau, kad mums dar reikia jaudintis. – Balsas buvo tvirtas, tarsi būtų pranešęs ką tik priimtą sprendimą. – Nuoširdžiai tikiu, kad viskas baigėsi.

Aleksandra pakėlė bokalą ir panardino lūpas į putas.

– Tikėkimės, – atsiliepė ji. – Tikėkimės.